

Nepomucká trasa – cca 65 km, cca 1 155 výškových metrů

Nad Maráskem (801 m n.m.) – jde o nejnižší osmistovku v Brdech. Název vznikl zkomolením dřívějšího názvu „Nad marastkem“, které pochází od slova marast, tedy mokřina. Jihozápadní svah vrcholu pokrývá kamenné moře, kde je v Brdech ojedinělý (i když druhotný) výskyt kosodřeviny. Z vrcholu se nabízí výhled.

Mítov (dřívě Mytov) – první písemná zmínka o obci pochází z roku 1349, kdy popisuje Mítov jako kolonii, která byla založena lidmi ze sousedního Rožmitálska. Vlastní obec vznikla jako ves shlukového a částečně jednořadového typu. Na počátku svého vzniku šlo o zemědělskou obec.

Nedaleko obce stojí dvě hradiště, která zde vznikla zřejmě již v prehistorické době. Prvním z nich je **hradiště Kokšín**, jež se rozprostírá na stejnojmenném vrchu v nadmořské výšce 675 m. n. m. Od Mítova je vzdálen zhruba 1 km a jeho jméno pochází pravděpodobně od osobního jména Kokeš, což byl zdejší hajný. Jsou zde zachovány zbytky ranně historického hradiště, jehož valy tvořící opevnění jsou vyhotoveny z křemene a táhnou se podél ve tvaru obdélníka o celkovém obvodu přes 400 metrů. Nejzachovalejší je jižní část valu, která má délku asi 80 metrů.

Druhým hradištěm je **mítovský hrad, jinak zvaný "Liškův"**, ležící nedaleko zdejšího kamenolomu. Hrad je nazvaný podle rodu Lišků, kteří zde vlastnili části pozemků.

Na počátku třicetileté války stál v Mítově jeden selský statek, dvě chalupy a **panský vodní mlýn (čp. 14). Venkovské usedlosti čp. 17 a čp. 23** patří mezi místní pamětihodnosti. Pod dolejšími rybníkem, proti čp. 18, byl zřízen železný hamr na zbraně, v němž se později kovaly lopaty, sekery, motyky, pluhy a také pily, zanikl roku 1875. Po jeho zrušení byla u dolejšího rybníka zřízena vodní pila a vedle ní soustruh. Vodní pila v roce 1893 vyhořela. V první polovině 19. století žily v obci většinou hutníci, horníci a dělníci zaměstnaní v hamru na zbraně. Počet obyvatel byl nejvyšší roku 1880 a od této doby už jen stále klesal.

Vrčeň – první písemná zmínka pochází z roku 1189. V obci je nepřehlédnutelnou dominantou **gotický kostel sv. Vavřince**, vystavěný již v první polovině 14. století. Procházející návštěvník zde může spatřit řadu **barokních soch** z druhé poloviny 18. století: socha sv. Vojtěcha u pošty, socha Panny Marie Immaculaty na návsi, socha sv. Jana Nepomuckého před mostem přes Úslavu, socha sv. Jana Nepomuckého na návsi a socha sv. Vojtěcha u rybníku. Na místním hřbitově je pomník rudoarmějců. Za obcí Vrčeň, cestou na vrchol kopce Chlumec, stojí o raně barokní osmibokou kaple sv. Vojtěcha.

Nepomuk – nejstarší písemná zmínka o Nepomuku souvisí se založením nedalekého cisterciáckého kláštera v roce 1144. Již dříve existující osada Nepomuk, původně zvaná Pomuk, se postupně stala trhovou vsí a centrem správy, řemesel a obchodu pro rozlehlou klášterní doménu. Ve 13. století bylo uděleno Nepomuku hrdební právo. Vlastní konstituování Nepomuka, jakožto osídlení městského typu, souvisí pravděpodobně se vznikem stříbrných dolů a rýžováním zlata, jehož pozůstatky jsou ve zdejší krajině dodnes patrné. V okolí hlavního náměstí se nachází síť středověkých štol a podzemních chodeb.

K velkému rozvoji města došlo v 17. až 19. století v souvislosti se svatojánskými poutěmi.

Sv. Jan Nepomucký se narodil v Nepomuku kolem roku 1340. Stal se veřejným notářem a generálním vikářem pražské arcidiecéze a jako jeden z nejvyšších hodnostářů se ocitl v centru tehdejších sporů mezi církví a králem. V roce 1393 byl po mučení svržen z Karlova mostu do Vltavy. V převážně nekatolických Čechách 15. a 16. století existoval kult Jana Nepomuckého jen v okruhu kněžstva svatovítské katedrály. Masově se začíná šířit až v 17. století a teprve v roce 1729 jej papež Benedikt XIII. oficiálně kanonizoval. Se stovkami svatojánských soch a kostelů se setkáváme nejen v Česku, ale i za hranicemi. Jako patron vod ochraňuje mnoho mostů. Sv. Jan Nepomucký se stal nejvýznamnějším barokním světcem.

Kostel sv. Jana Nepomuckého – podle legendy stával na jeho místě světcův rodný dům. V 17. století zde páni ze Šternberka nechali vystavět kostel sv. Jana Křtitele, který byl v roce 1734 nahrazen barokním chrámem slavného stavitele K. I. Dienzenhofera. Socha sv. Jana na oltáři pochází z roku 1848, varhany z roku 1912. Dodnes se zde konají poutě k výročí narození a umučení sv. Jana.

Svatojánské muzeum v Nepomuku – v budově arciděkanství jej založil roku 1930 arciděkan Jan Strnad, oficiální název zněl "Církevní muzeum svatojánských a jiných církevních památek". Je zde expozice svatojánských památek a svatojánská knihovna s badatelnou, do níž mají případní zájemci po předchozím objednání umožněn přístup.

Městské muzeum a galerie – expozice muzea vás seznámí s odkazem sv. Jana Nepomuckého, tvorbou malíře Augustina Němejce, místního rodáka, s prostředím života měšťanských a lidových vrstev a uvidíte i řadu dalších zajímavých exponátů. Sbírkový městský muzea jsou uloženy na staré radnici ze 16. století, přestavěné ve 30. letech 19. století a v sousední budově piaristických škol z let 1862–1867, která tvoří dominantu náměstí A. Němejce.

Kostel sv. Jakuba – původní románský kostel, založený mnichy cisterciáckého kláštera ve 12. století, byl na konci 13. století přestavěn v gotickém slohu do podoby trojlodní baziliky. Zvláštností je barokní věž, postavená nezvykle v ose presbyteria koncem 18. století. V interiéru se dochovalo mnoho cenných prvků, včetně náhrobku Ladislava ze Šternberka z roku 1566. Mobilní kostela tvoří ucelená neogotická kolekce z let 1858-60. Vedle kostela stojí budova arciděkanství s mansardovou střechou, přestavěná po požáru roku 1746 podle plánů K. I. Dienzenhofera. *V kostele byl pokřtěn sv. Jan Nepomucký.*

Zelenohorská pošta – cestou z náměstí A. Němejce k Zelené Hoře se na samém okraji historického jádra města rozkládá mohutná budova staré Zelenohorské pošty. Budova byla postavena na místě starší usedlosti roku 1672

zelenohorským hejtmánem D. F. Táborským z Hirschfeldu jako rodové sídlo. V letech 1708 - 1843 zde byla dědičná pošta. Po požáru v roce 1746 byl dům přestavěn údajně dle plánů K. I. Diezenhoffera. Poslední větší stavební úpravy proběhly v letech 1887–1888, kdy objekt získal eklektickou fasádu a stal se na sto let sídlem lesního úřadu. V rekonstruovaných poštovních stájích se dnes nachází expozice historických motocyklů.

Dům U České lípy – na Přesanicím náměstí stojí patrový dům s barokním štítem, branou a pavlačí. Tato nejstarší světská stavba ve městě byla postavena v letech 1360-70 a sloužila jako rychta a soud, v hlubokých sklepech byla i městská šatlava. Od 2. poloviny 19. století zde byl hostinec. Současný vzhled domu je z přelomu 18. a 19. století.

Další památky – zachovalé domy ze 17. až 19. století (U Černého orla, U Zeleného stromu, rodný dům A. Němejce, chalupa U Kočárů čp. 30, dům U Petru aj.), téměř desítky kaplí a kapliček i několik cenných, převážně barokních soch a božích muk.

Zámek Zelená Hora – barokní zámek na kopci Zelená hora severně nad městem Nepomuk. Do povědomí veřejnosti se zapsal především nálezem Rukopisu zelenohorského, uzavřením Jednoty zelenohorské a jako sídlo Jednotky Pomocných technických praporů (1948 – 1990). Příběhy vzešlé z dějin objektu se staly inspirací pro celé generace různých umělců. Nejznámější je pak zřejmě kniha a film Černí baroni.

První písemná zmínka o hradohrazení Zelené Hory je z roku 1221. Na sklonku 13. století zde nechal nedaleký Nepomucký cisterciácký klášter vystavět kostelík, do kterého údajně pravidelně docházel i pozdější světec Jan Nepomucký. V 1. polovině 15. století Hynek Krušina ze Švamberka vyzdvihuje hrad, který měl nahradit starší husitské opevnění. Následně je upraven na renesanční zámek a v poslední třetině 17. století rozsáhle přestavěn ve stylu raného baroka. Dílčí úpravy zámecké budovy proběhly v průběhu 19. století a na počátku 20. století. V průběhu své existence byl zámek v majetku mnoha předních šlechtických rodů – Švamberků, Šternberků, Martinců, Colloredo-Mansfeldů a Auerspergů. Hostil vzácné návštěvy nebo uchovával českou Svatováclavskou korunu. Je dodnes místem, kde se legendy mísí s nejzajímavějšími historiemi, zážitky i krásou.

V dějinách českých zemí je jen málo míst, která by měla podobný význam v naší historii. Samotné jméno Zelená Hora se pojí se svatovojtěšskou legendou – *když se stal svatý Vojtěch biskupem, ujal se horlivě díla, které mu odkázal první český biskup Dětmar, rodem Sas. Snažil se odstraniti v Čechách zbytky pohanství, jež se stále ještě udržovaly, zušlechtiti hrubé mravy, vypleniti pověry, zmírniti panující nenávisti mezi rody v zemi, potlačiti krutost a bezcitnost. Když se šlechtěné úsilí Vojtěchovo míjelo cílem, odešel roztrpčen do Říma a vstoupil tam do kláštera. Teprve potom si Čechové uvědomili, jak veliká ztráta je stihla, i vypravili do Říma poselství, aby jej přimělo k návratu. Slíbili, že budou poslušni jeho příkazů a rad, že se vynasnaží překonatí zlé návyky a nešvary, proti nimž horlí. Svatý Vojtěch vyhověl jejich žádosti, a vzav s sebou dvanáct mnichů, aby mu pomáhali v bohubíběm díle, vrátil se do Čech. Stanul se svými průvodci na hoře u Nepomuku.*

Když strádající lid uslyšel o biskupově návratu, shrnul se ve velikém počtu na horu a prosil sv. Vojtěcha o přímělu u Boha, aby seslal kraji vláhu - hora byla tehdy zprahlá sluncem a celý kraj jakoby požárem sežehnut, neboť po šest let nepršelo. Svatý Vojtěch vystoupil na povýšený balvan, kázal odtud lidu, modlil se s ním a pak požehnal České zemi. V tu chvíli vystoupily na obzoru mraky, zastřely oblohu a zanedlouho se snesl na kraj hojný déšť. Vyschlé potoky a řeky zašuměly, vyprahlé stráně se zazelenaly – i nazváno bylo místo, kde svatý Vojtěch vykonal tento zázrak, Zelená hora.

Tojice - první písemná zmínka o obci pochází z roku 1371. Obec má jedinou sakrální památku – **kapli sv. Vavřince**, kterou zdobí obraz Madony od akademického malíře Stanislava Staňka. Dále se zde nacházejí boží muka a pomník padlých v první světové válce. V obci je dětské hřiště, dráha RC modelů aut, rybníček V loučkách a Bílý potok, ve kterém žijí nutrie říční.

Čmeliny - první písemná zmínka o obci pochází z roku 1384. Z památek zde najdeme kapli Panny Marie na návsi a rýžoviště.

Kladrubece - jméno se odvozuje od rubání klád, čili porážení lesa. První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1227. Již ve 13. století ves náležela ke statku kláštera svatého Jiří na Pražském hradě. V roce 1305 byla vyměněna spolu s jinými okolními vesnicemi za jiné, klášteru bližší obce. Ve 14. století byla v Kladrubcích vystavěna tvrz, která se pak stala působištěm Sádlnů z Kladrubec, vladyské rodiny rozšířené v jižních Čechách. K jejich předkům patřil Jošt z Kladrubec, jenž prodal roku 1380 popluží Oldřichovi, Janovi a Lvovi z Kladrubec. V průběhu staletí se z tvrze stalo rytířské sídlo, které bylo ještě v roce 1675 v dosti dobrém stavu. Bylo zbudované z kamene a se šindelovou střechou. Uvnitř bylo několik světnic, z nichž byla později učiněna ratejna.

O místních rybnících jsou první zmínky z roku 1661: Ohrazenice na 10 kop, Chocholeš na 6 kop a jiný nad Chocholešem a Kladrubecký na 30 kop. Pod „velkým“ stál již v roce 1617 mlýn, zvaný Dobšův. Druhý mlýn, zvaný Nový byl vystavěn někdy na počátku 18. stol. Později byl mlýn zrušen a zůstala pouze pila.

Na návsi stojí kaple sv. Anny.

Budislavice - první zmínka o vsi je z let 1370-1371. Uvádějí se držitelé místní tvrze bratři Filip a Miroslav z Budislavic. Ves byla zpusťována na počátku třicetileté války. Ve vsi stojí raně gotický **kostel svatého Jiljí** z druhé poloviny 13. století. Jde o stavbu s obdélníkovou lodí a stejně širokým, trojboce uzavřeným kněžištěm. Sakristie je přiřazena k východní straně kostela. K západnímu průčelí přiléhá věž krytá cibulovitou bání a později přistavěná předsíň z roku 1723. Hlavní rokokový oltář z druhé poloviny 18. století zdobí obraz p. Marie Růženecké (od J. Mathausera) z roku 1859. Kostel byl barokizován v letech 1728 – 1731 a dalšími úpravami prošel i v století devatenáctém. Největší zvon pocházel z roku 1550, menší byl z roku 1524, nejmenší byl datován 1879. Hřbitov kolem kostela sloužil okolním vsím.

Na návsi stojí **kaple sv. Jana Nepomuckého** z roku 1896. Kapli nechal postavit farář Jan Černý v pseudorománském slohu. Stavbu obdélníkového půdorysu uzavírá užší trojboce založené presbyterium.

Z **dalších památek** můžeme vidět pamětní kříž z roku 1851 a památník padlých v první světové válce.

Mladý Smolivec – první písemná zmínka o obci pochází z roku 1414. Území spravované obecním úřadem zasahuje až do souvislého zalesnění Brdského pohorí. Zhruba středem regionu protéká potok, který pod Mladým Smolvicem nese jméno Lomnice shodné s názvem zde stojícího mlýna. Křišťálově čistý potok býval odedávna domovem ušlechtilých pstruhů, raků a vzácných mníků a mihulí říčních.

Zdejší **kaple** je zasvěcená **sv. Vavřinci**. Postavená byla r. 1887. Ve vsi bývaly dva mlýny, ale hořejší z roku 1432 (později řečený Siblíkův) patřival k panství oseleckému a byl vykazován ve Starém Smolvici. V daňových výkazech je proto ve vsi veden jen mlýn Lomnice, o němž je první zmínka z r. 1488.

Z dalších památek zde najdeme **památník padlých** v 1. SV a v lese u silnice **památník** vojína G. I. Pimonoviče.

Starý Smolivec – prvním známým držitelem vsi je vladyka Drslav doložený r. 1368. V místním panském dvoře byl v letech 1647 – 1849 provozován pivovar. Kontribuční sýpka provozovaná v letech 1790 – 1879 stojí dosud a stále slouží svému účelu, nyní jako součást sušky na obilí.

V první polovině 18. století zde byl postaven patrový **barokní zámek s kaplí** Povýšení svatého kříže. Pravděpodobně jde o dílo italského mistra Antonína de Maggiho. Ještě v roce 1910 byla fasáda vyzdobena barokním členěním včetně podokeních parapetů tumbovitého tvaru. Po druhé světové válce byl zámek několikrát přestavěn a díky nevhodně zvoleným úpravám došlo k výraznému znehodnocení historické hodnoty stavby. V současné době slouží jako kulturní dům s pohostinstvím a možností ubytování.

Z dalších památek můžeme vidět barokní sochu sv. Vincence z 1. pol. 18. stol., kapličku a památník padlých v 1. SV.

Roželov – první písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1403. V lese nad obcí se nachází **Roželovský zámeček**, vybudovaný jako letní sídlo pražského arcibiskupa. V r. 1945 se záměček ocitnul na demarkační linii oddělující „vítěznou“ armádu. Za komunistického režimu neslavně proslul jako místo, kde komunistické úřady držely v nezákonné internaci vůdčí osobnosti českých katolíků, internováni zde byli např. František Hála (24. srpna 1952 zde zemřel), Jan Šrámek (předsedy exilové vlády Československa v Londýně) či arcibiskup Josef Beran (letos v dubnu byly po 50 letech od smrti převezeny jeho ostatky z Říma do katedrály sv. Víta) a brněnský biskup Karel Skoupý.

Historie dnes veřejnosti nepřístupného zámku se začala psát v polovině 19. století. V roce 1852 tu byla vybudována myslivna, ke které se kolem r. 1900 přistavěla kaple. Nic pak nebránilo tomu, aby Roželov mohl sloužit jako letní sídlo pražských arcibiskupů. Zámeček má obdélníkový zámeček se třemi rizality a východním průčelím zdobeným litinovými znakovými deskami. Kolem zámku býval anglický park.

Zhruba od 70-tých let minulého století zámeček sloužil jako rekreační středisko a nedaleko budovy byl vybudován chatkový pionýrský tábor s koupalištěm. Dnes je zámeček v souladu s církvními restitucemi zpět v majetku Arcibiskupství pražského, které realizuje rekonstrukci zámečku i parku.